

BESLUT

2019-11-25

Dnr: 19/02097

SAKEN

Fråga vad du vill i P3, 2019-06-20, intervju med en anarkist; fråga om opartiskhet och mediets genomslagskraft

BESLUT

Programmet frias. Det strider inte mot kravet på opartiskhet eller mot bestämmelsen om radions särskilda genomslagskraft.

PROGRAMMET

Programmet presenterades enligt följande av programledaren.

[NN] är anarkist och tycker att det är helt okej att ta lagen i egna händer i kampen mot kapitalism och fascism. Som anarkist anser han att man får försvara sig mot, med våld mot polisen för det man tror på. Drömmen är ett ledarlöst samhälle utan politiker, vd:ar och all form av ägande.

Därefter berättade NN om varför han blev anarkist. Programledaren frågade sedan om NN tyckte att det kunde vara motiverat att ta till våld och bland annat följande sades.

(Pgl) – Men du, jag nämnde ju här i introt att du tycker att det är okej att ta till våld mot polisen för det man tror på. När tycker du att det är motiverat att ta till våld och varför?

(NN) – I självförsvar, egentligen. Jag tror att polisen har en strukturell roll. Detta är väldigt tydligt. Men ja, i grunden håller jag med, håller jag med det vanliga argumentet om att våld är endast acceptabelt i självförsvar. (Pgl) – Men hur kan det vara okej att

liksom ta lagen i egna händer, på något vis? (NN) – Helt enkelt därför att det finns vissa saker, många saker som lagen inte är byggd för att hantera eller inte hanterar. Den liberala staten prioriterar en form av lugn i samhället framför att till exempel

försvara minoriteters rättigheter mot nazister eller mot växande, den växande ny-fascistiska rörelsen. Och speciellt när våra, speciellt när våra lagar och politiska system rör sig mer och mer högerut så kommer det bli mer och mer viktigt att folk är villiga att bryta mot lagen när det verkligen gäller.

NN fick sedan svara på lyssnarfrågor om bland annat musiksmak, hur gammal han var när han blev anarkist och om hur hans familj såg på hans engagemang. En bit in i programmet samtalade programledaren med NN om demokrati och följande sades.

(Pgl) – Du, innan musiken så sa du att samhället vi lever i är en diktatur. Menar du verkligen det? (NN) – Alltså, naturligtvis finns det en viss gräns till det där, men i grunden så lever vi i ett samhälle där vissas intressen prioriteras långt över andra och där faktiska demokratiska åsikter inte ges en allvarlig chans varken i media eller i riksdagen. (Pgl) – Men kan man gå så långt till att kalla det en diktatur? Är det inte trots allt en demokrati? Vi har ju demokratiska lagar och vi har en demokrati där vi får rösta om vilka vi vill som ska leda vårt land. (NN) – Men vi får inte rösta till exempel om att vi vill att ingen ska leda vårt land, och vi får inte välja ifall vi, ifall vi deltar eller i vilken grad de här lagarna applicerar på oss, till exempel. (Pgl) – Men finns det tillräckligt många som, som tycker det då? Jag menar, om det hade funnits tillräckligt många anarkister så kanske det hade varit så vi styrde i dag. (NN) – Det är väl grejen, men det applicerar ju, alltså, ta en enkel fråga som till exempel utförsäljningen av, av, alltså privatiseringen av, av välfärden där den absoluta majoriteten av befolkningen är emot, vilket, det visas hela, hela tiden, medan riksdagens majoritet konsekvent har fortsatt med den här politiken. Och det är ju för att kapitalisters intressen sätts före allmänhetens intressen eller åsikter.

Längre in i programmet fick NN ytterligare frågor om hur han såg på våld och bland annat följande sades.

(Pgl) – Alltså, anarkismens idealsamhälle är ett icke-auktoritärt samhälle där våld eller hot om våld inte används för att någon, alltså för att få någon att göra något mot sin vilja. Men är det inte det, just det vissa anarkister just använder för att få sin sak igenom? (NN) – Det här kan väl argumenteras om. Alltså det är sant att anarkister accepterar en, en viss mån, nästan alla anarkister accepterar en viss mån av, av politiskt våld, anarkopacifister gör det inte. Men det är också otroligt mycket mindre än vad nästan alla andra ideologier gör. Anarkister tror ju inte på polisen, vi tror inte på en militär. Vi vill inte ha en gränsvakt som slår och skjuter folk, vi vill inte ha väktare och så vidare, så, sisådär. (Pgl) – Men det finns ändå anarkister som använder våld för att få sin sak igenom. Hur ser du på det? (NN) – För det mesta, det beror på våldet, alltså det. Jag är inte villig att säga att det absolut är fel i alla situationer att till exempel stoppa en nazistmarsch med våld eller som man gjorde i Salem, till exempel. Sedan är jag inte villig att säga att det absolut alltid är okej att använda våld oavsett situationen, det är klart att det inte är. Nästan alltid är det en dålig sak. Det är ett verktyg bland många, många, många andra.

Programledaren frågade sedan om inte alla som använder våld försvarar det med att det är för en bra sak och följande sades.

(Pgl) – För jag tänker, är det inte många andra liksom som tror på andra saker som tänker likadant och det är därför som våld och krig finns, för att man resonerar som att det, det är bra för sin sak? [---] (NN) – Frågan om, om våld och krig orsakas, orsakas av att folk inte håller med varandra, det tror jag inte riktigt är sant. Jag tror snarare att det handlar om att du har ett system där de människor som fattar beslut om våld kan påverkas av folk som tjänar jättemycket på till exempel krig, krigsmaskinen. Och att, dessutom att våldet ses som något väldigt, väldigt naturligt. Alltså medan det ses som helt okej, som väldigt uppenbart våldsamt att säga att man vill stoppa en nazistmarsch så är det inte våldsamt att säga att man tror på, på landsgränser eller liknande. (Pgl) – Det låter nästan lite konspiratoriskt, att det är liksom så mycket bakomliggande. (NN) –

Nej, men det handlar om att du har, det är ju inte så att du har en, en skugglik liksom kult av bankirer som, som ligger bakom allting ont, utan det handlar om att när du har en struktur där en subgrupp, alltså där vissa tjänar, när du har en struktur där du, du tjänar på att trycka ned andra, egentligen, så kommer nedtryckande att, att ske. Det är bara ett sätt att förhålla sig till varandra.

Senare i programmet fick NN en fråga från en lyssnare om vad konsekvenserna bör vara för någon som begår ett brott eller utför ett terrordåd mot enskilda människor. NN svarade att anarkismen inte accepterar polisen och gav exempel på olika försök till kompromisser och försoning. Han berättade att han inte träffat någon anarkist som varit för exempelvis dödsstraff och att människor har rätt till någon form av förlikning. Därefter sa NN att väldigt få av dem som begår brott i dag drabbas av konsekvenser i det nuvarande systemet. Programledaren läste sedan upp en fråga om huruvida anhängare av andra ideologier också får ta lagen i egna händer och NN svarade följande.

Ja, får och får. Lagligen får de väl inte det. Jag tycker som sagt att det varierar från situation till situation. Det är någonting som man måste överväga jätteallvarligt. Det är något av de mest allvarliga sakerna man kan göra rent politiskt. Och jag tror att det, det hänger på vad det är man stoppar, vad alternativet till att göra det är. Oftast är alternativet mycket värre, eller mycket mer våld.

Programledaren sa därefter att det lät som att NN tyckte att det var okej att slåss för det man tror på och undrade hur NN trodde att det skulle se ut om alla gjorde det, varpå NN svarade följande.

Ja, jag tror att det skulle se ut ungefär som den politiska situationen gör i dag, egentligen. Alltså att folk tar ju till våld vare sig de, de tar den i egna händer eller ej. De flesta till exempel liberaler, ringer till polisen i stället för något sådant, men det är också en våldsgest. Alltså polisen slår ju och arresterar folk, driver undan och så vidare, så.

Programledaren läste sedan upp en lyssnarfråga och följande sades.

(Pgl) – Vi går vidare till nästa fråga. [---] "De flesta anarkisterna begår inga grova lagbrott som väcker mycket uppmärksamhet. Söker du aktivt att bli gripen av polisen och eller fälld för att samla anarkocreds likt street creds?" (NN) – Nej, det vore något av de allra dummaste jag kan tänka mig att man skulle göra för rörelsen. Att bli arresterad är en otroligt negativ sak. Det, för det första för det bort dig från, från aktivist, från rörelsen i det stora hela, och det ser till att resten av rörelsen behöver spendera tid och resurser på att, ja, skicka brev till dig, ta hand om dig, svara på frågor om det, etc. Så nej, jag försöker verkligen inte bli arresterad. Jag gör mitt allra bästa för att undvika det.

Därefter läste programledaren upp ytterligare en lyssnarfråga och följande sades.

(Pgl) – "Vad är det värsta eller mest olagliga du har gjort?" (NN) – Ingen kommentar. (Pgl) – Du vill inte nämna någonting där? (NN) – Nej, jag sa ju det tidigare, att jag inte försöker bli arresterad för anarkocreds. (Pgl) – Just det. Ja, men för att vi vet ju att du har själv tagit lagen i egna händer. Du blockerade [Namn svensk bank]:s bankkontor i USA i protest mot deras inblandning i oljeledningsbygget genom Standing Rock-stammens mark. Kan du berätta mer vad det var ni gjorde och varför? (NN) – Ja, det vi gjorde var ganska enkelt. [---] Det var en blockad och en informationsutdelning och ett

kortare tal som hölls som handlade om att upplysa och att, att störa störa bankens operationer och att upplysa om att de är direkt med och fortsätter de här 400, 500 åren av, av kolonialism i, i Nordamerika i och med att de driver igenom, driver igenom en, de tjänar på en pipeline som går igenom urfolkets områden. [---] (Pgl) – Och hur agerade polisen? (NN) – Vi försvann innan de hade tid att agera.

Därefter fortsatte programledaren och NN att prata om aktionen och vilket resultat NN tyckte att den hade fått. Programledaren frågade sedan om en ytterligare aktion som NN varit del av och bland annat följande sades.

(Pgl) – Du har ju också berättat att du var med i en våldsam motdemonstration här i Sverige mot [Namn organisation] i Stockholm. Vad var det ni försökte uppnå där? (NN) – [Namn organisation] försökte uppnå en propagandaseger genom att ordna en, en ordnad och disciplinerad demonstration genom Stockholm. Och de ville då ge intryck av att vara starke man och så vidare. Vi ville störa detta. [---] (Pgl) – Hur gick det här till då, den här motdemonstrationen? (NN) – Som de flesta motdemonstrationer, att vi samlades vid en punkt och sedan spred vi ut oss och försökte blockera av, störa, irritera, kasta snöbollar i vissa fall. (Pgl) – Vad var det som ledde till att den blev våldsam? (NN) – Att polisen red in i folk och investerade väldigt mycket i att, i att skydda nazisterna i det här fallet. De hade ju, det var den största polisinsatsen i Stockholms historia, mycket större än när [USA:s president] kom på besök i 2012. [---] Jag och flera vänner tvingades, jag och flera vänner tvingades försöka, alltså springa omkring och, och röra oss och undvika för att inte bli inringade av civilpolis och sedan indragna i bussar och utkörda ur stan. Ja, och jag har flera vänner som drabbades av det. (Pgl) – För vi det här tillfället så fanns det ju en fredlig motdemonstration. Varför var inte du med i den i stället? Hade det inte varit att föregå med ett gott exempel? (NN) – Nej, det hade varit att totalt lämna fältet öppet till nazisterna. Att en majoritet av befolkningen inte gillar den revolutionära national-socialismen vet vi redan. Detta behöver vi inte en demonstration för. Det vi kan göra är att vi kan försöka sabotera deras försök att vara snygga, respektabla, disciplinerade, att se så där typiskt maskulina som de brukar försöka göra, av. Man blir inte så maskulin med en, med en snöboll i nyllet. Så alltså kan vi försöka störa deras försök till propaganda. Det som den här motdemonstrationen, som hade kallats av flera partier, gjorde var helt enkelt att den lämnade fältet väldigt mycket mer öppet för nazisterna än det hade varit annars. Så jag skulle säga att de gav poäng till, till nazisterna, inte tvärtom.

Längre fram i programmet sa programledaren att en organisation som NN stöttade hängt ut människor på internet, varpå NN svarade att de inte hänger ut människor i allmänhet men att det ska vara jobbigt att vara nazist. Programledaren undrade om det inte var ojuste att hänga ut människor som kanske senare i livet ändrar uppfattning, varpå NN svarade att organisationen är tydlig med att de tar ned sådan information om de blir kontaktade av någon som säger sig ha lämnat den nazistiska rörelsen, men att han inte tyckte att det var fel att hänga ut människor om det bidrog till kampen mot nazismen.

Avslutningsvis i programmet frågade programledaren om NN verkligen trodde att samhället någon dag skulle bli anarkistiskt och om det då skulle fungera, varpå NN svarade att han trodde att anarkismen är den enda ideologin som historiskt är bevisad men att han inte visste om samhället skulle bli anarkistiskt framöver.

ANMÄLAN

Anmälaren är kritisk till programmet på sammanfattningsvis följande grunder.

Programmet gav utrymme för extremt vänstervridna idéer om samhället; ideologier som kommunism och socialism som miljoner människor har lidit och dött av. Den intervjuade berättade lättvindigt och med stolthet om skadegörelse, våld och terrorattentat som han har varit del av.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Radio AB (SR) anser att programmet överensstämmer med kravet på opartiskhet samt med bestämmelsen om mediets genomslagskraft och anför i huvudsak följande.

Fråga vad du vill i P3 är ett intervjuprogram där lyssnarna får vara med och ställa frågor. Programmet låter människor som kan upplevas som ovanliga eller obekväma svara på kritiska frågor från lyssnarna och programledare. En del gäster är kända sedan tidigare, andra inte. Varje gäst har erfarenhet eller åsikter om något som lyssnarna inte vet så mycket om. Gästerna är många och ämnena olika. Programmets tes är att man blir klokare av att veta hur andra resonerar.

Det är tydligt att det är den intervjuades synpunkter och världsbild det handlar om. Gästerna ställs, via programledaren, till lyssnarnas förfogande och svarar öppet och ärligt på de frågor som lyssnarna skickar in. Publikens medskapande roll är det som gör *Fråga vad du vill i P3* unikt. Programledaren ställer alltid kritiska och uppföljande frågor.

Gäst i det anmälda programmet var NN som var anarkist. Hans inställning var att vår demokrati inte är demokratisk nog. Han ansåg att medborgarna inte ska styras av politiska ombud. Enligt honom skulle var och en i stället få göra sin röst hörd i ett direktdemokratiskt samhällssystem, ett samhälle där människor skulle ha stor frihet att utforma egna politiska beslut på lokal nivå. Hans förhållningssätt och kritik mot dagens samhällssystem ifrågasattes och balanserades genom kritiska frågor, både sådana som lyssnarna skickade in och programledarens egna. Därigenom bemöttes också hans inställning till det demokratiska statsskickets grundidéer, men också hans hållning till våld och brutalitet.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program

kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debatt-deltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande. Det innebär även att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

SR ska ta hänsyn till radions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (17 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att programföretaget måste visa varsamhet när det gäller program eller inslag som kan uppfattas uppmåna till brott eller annat särskilt hänsynslöst beteende.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Utgångspunkten för det aktuella programmet var att lyssnarna fick ställa frågor till en tillfälligt medverkande anarkist, NN, som framförde kontroversiella åsikter om bland annat civil olydnad. Nämnden anser inte att det i intervjun förekom några direkta uppmaningar till brott och konstaterar att programledaren genomgående ställde kritiska frågor som balanserade NN:s påståenden. Mot bakgrund av detta och att det ska råda en vidsträckt yttrandefrihet i radion strider programmet inte mot kravet på opartiskhet eller mot bestämmelsen om radions särskilda genomslagskraft.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Pia Rehnquist efter föredragning av Tamara Mivelli.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Tamara Mivelli